

Johann Wolfgang Goethe: Faust (1774-1831), elemzés, tartalom

 erettsegi.com/tetek/irodalom/johann-wolfgang-goethe-faust

20 perc olvasás

Georgius Sabellicus Faustus junior valóban élt a XV. és XVI. század fordulóján. A württembergi Knittlingenben született paraszti családból, humanista műveltségre tett szert, megfordult a krakkói, erfurti és heidelbergi egyetemen, orvostannal, kémiával és asztrológiával foglalkozott. Több szemfényvesztés fűződött nevéhez, és éppen ezért humanista kortársai gyűlölték, mert áltudóskodásával veszélyeztette tekintélyüket. A német reformáció legnagyobb képviselői, Luther és Melanchton ugyancsak megvetették cinizmusa miatt, amellyel az ég és pokol erőit belevonta csalásaiba. 1540 táján halt meg szülőföldjén. A már életében személyéhez kapcsolódó mondák halála után még jobban kibővültek. Az 1587-ben Majna-Frankfurtban, Goethe szülővárosában megjelenő népkönyv állítása szerint Faust az ördöggel szövetkezett az élet minél teljesebb kiélvezése és megismerése céljából.

Hirdetés

Ez a népkönyv istentelennek, démoni erőkkel paktáló kalandornak ábrázolja ugyan Faustot, de egy vonás már megjelenik, amely az antik és középkori varázslóktól, mágusoktól megkülönbözteti: olthatatlan vágy él benne, hogy az ég és a föld titkait kifürkésze. Ezért szövetkezik az ördöggel is, nem pusztán az érzékek vágya hajtja erre.

A népkönyv többszörös átdolgozásban került a későbbi századok olvasóihoz; népszerűségét az is mutatja, hogy több nyelvre lefordították. Német népkönyv felhasználásával írta meg az angol Christopher Marlowe, Shakespeare kortársa híres Faust-tragédiáját, amelyben ugyan még mindig elkárhozik a főhős, de az író már rokonszenvvel kíséri törekvéseit. A XVIII. században angol színészek jöttek Németországba, és többek között a Faust-drámát is bemutatták. Ennek bábjátékká alakított változatát megismerte az ifjú Goethe is.

A XVIII. században a német írók nagy érdeklődéssel fordultak Faust alakja felé; Lessing is hagyott ránk egy drámatörödéket, de a német felvilágosodás polgári radikális írócsoportját, az úgynevezett „Sturm und Drang” képviselőit is foglalkoztatta ez a téma. Goethe egész életét betöltötte a Faust-probléma.

Jellemző a mű keletkezésére, hogy Goethe már 1774 táján kezdett foglalkozni vele. Ekkor készült el az úgynevezett ősfaut, amely még csak a későbbi első rész néhány jelenetét tartalmazta, 1790-ben pedig a Törödé. 1797-ben a költő ismét elővette a félbehagyott művet – Schiller biztatására. 1808-ban megjelent az első rész, a másodikhoz azonban csak 1824-ben kezdett hozzá. Röviddel halála előtt fejezte be, nyomtatásban már csak 1832-ben, posztumusz műként látott napvilágot.

Hirdetés

A Faust-téma, amely ennyire felkeltette a XVIII. századi felvilágosult német írók és költők már az ifjú Goethe figyelmét is, abban összegeezhető, hogy a hős az élet minél teljesebb megismerése és minden emberi vágy, törekvés megvalósítása érdekében szövetkezik az ördöggel, de mégsem jut az örök kárhozatra, mert soha nem tud megelégedni azzal, amit elért. Az örök kíváncsiság és .tettvágy hajtja egyre tovább és tovább a megkezdett úton. Goethe a hagyományos témát egy vonatkozásban jelentősen átalakította: az ő hőse már nem kárhozik el, hanem törekvései eredményeként eljut a mennybe.

A mű cselekménye Faust egyre magasabbra törő vágyait tárja elénk. Már az Előjáték a színpadon érzékelteti, hogy szimbolikus tartalmú mű következik: háromféle embertípus, az elmélyülést, megrendülést kereső költő, a percnyi sikerre számító komédiás és a csak anyagi érdekekkel törődő igazgató beszélgetése goethei iróniával fejezi ki azt a gondolatot, hogy ugyanaz az alkotás más-más szempontból ugyan, de érdekelheti a legkülönbözőbb embereket is. Ezután következik az Egi prológus. Az Úr átengedi Mefisztónak Faustot, de ezt abban a biztos tudatban teszi, hogy Faust vissza fog találni hozzá: „Az igaz ember bárhogy is hibázik, Nagyon jól tudja, mely az igazi út.”

Ezután következik a tragédia első része.

Faust idős tudósként jelenik meg a színen: a középkor és újkor fordulójának világa képezi monológjának háttérét. Céltalannak látja egész életét, megszerzett ismereteit feleslegeseknek tartja, és mikor a mágia segítségével megidézett Földszellem rádöbben a kicsiségére, elhatározza, hogy öngyilkos lesz. A húsvéti harangok keltik fel benne ismét az életvágyat. Húsvéti sétáján egy uszár csatlakozik hozzá, amelyből Mefisztó bontakozik ki. Végül megkötik szerződésüket; Faustnak Mefisztó mindent megad, amire vágyakozik, de abban a percben, melyben úgy érzi, hogy vágyai beteljesedtek, lelke Mefisztóé lesz. Mefisztó először Auerbach pincéjébe, mulatozó polgárok közé viszi Faustot, ahol szemfényvesztéssel tréfálja meg a tivornyázókat. Ezután egy boszorkányszobába sietnek, ahol Faustot megfiatalítják. A varázstükörben megpillantja Helénát, és vágy ébred benne: ez mintegy a további szerelmi bonyodalom előkészítése. Beleszeret Margitba, az erényes polgárlányba, és elcsábítja. A szerencsétlen leányanya gyermekgyilkossá válik, és megtébolyul. Faust utcai párharcban megöli Bálintot, szerelmese bátyját, aki a csábításért akar bosszút állni. Ezután a germán Walpurgis-éjjel, a boszorkányszombat világába repül kísérelőjével; itt Goethe sok korabeli irodalmi utalást rejt el; korának egyes íróit, irányait és filozófusait tűzi gúnyosan tollhegyre. Faust, visszatérve a kis német városba, meg akarja szabadítani a tömlöcbe vetett Margitot, de a megtébolyult lány (felismerhető Shakespeare Oféliájának ihletése) nem megy vele még akkor sem, amikor tisztább pillanataiban megérti, hogy a halál vár rá. Tudatosan vállalja a bűnhődést, és ezért megmenekül a kárhozattól.

Lapozz a további részletekért

1 2 3 4

Címkék: [elemzés](#)[Goethe](#)[tartalom](#)[világirodalom](#)